

4.4 ODPOVĚDNOST VE SPORTU

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Je to úděl pedagoga. Stačí málo a stojí před soudem. A právě v těchto případech se jedná o **komplex odpovědností spojených jak s výkonem samotné činnosti a dozorem (dohledem),** tak s odpovědností za **dobržení předpisů od zdravotní způsobilosti až po odpovědnost za svěřené prostory, sportovní nářadí a materiál.**

Jak zajišťovat bezpečnost, je popsáno například v **zákonech, vyhláškách** a v souvisejících státních normách včetně **metodických pokynů.** Bezpečnost se ve školách nyní řeší tak, že **ředitel každého zaměstnance poučí** o jeho povinnostech a odpovědnosti. Školy mají mít připravený **preventivní program a vypracované postupy.** Pedagog pak má za úkol **analyzovat** všechny rizikové podněty, **odstranit je a poučit** žáky o bezpečnosti. Odpovědnost je velká, ale jde především o svěřené žáky a sportovce. Musí se posoudit, zda dotčené osoby **učinily všechno, aby byly zajištěny bezpečnost a ochrana zdraví.**

Novodobé koncepce vztahu sportu a práva se pod tlakem početního nárůstu sportovních subjektů, komercializace a internacionalizace, začínají naplno rozvíjet až na začátku 20. století. Stejně jako dávno předtím (i dlouho potom) byly základní sledovanou oblastí **úrazy vzniklé při sportovním zápolení.** Ač se **různých teorií vyrojila od té doby spousta,** jasně vyhraněný názor na obecnou úpravu právní odpovědnosti za sportovní úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti, který by přijala široká veřejnost, se najít **nepodařilo.**

Shoda panuje v zásadě pouze v tom, že **beztrestnost nelze vztáhnout na všechny případy** sportovních aktivit. Rozkol už ovšem nastává při **stanovení hranic,** kdy sportovní úraz právní postih **zakládá,** a kdy **nikoliv.** Různé podmínky určení těchto hranic tak formulují autoři sportovní právní literatury i jednotlivá rozhodnutí soudů.

Odpovědnost sportovních subjektů však nevyplývá pouze z **obecně právních norem,** ale též z **uzavřených smluv a norem interní povahy.**

1) SEGMENTY ODPOVĚDNOSTI VE SPORTU

Oblast organizovaného sportu a tělovýchovy, je rozložena **do třech mezi s sebou prolínajících provozních segmentů** (bez pořadí jejich důležitosti) a to:

A ŠKOLNÍ TĚLOVÝCHOVA A SPORT

Účast je zde založena na tzv. **zákoně povinnosti,** jako součást výchovně vzdělávacího systému, a protože děti a mládež naplňují vedle své nezletilosti také kategorii tzv. **”krátkodobě svěřených osob”**, je tento segment podroben poměrně **přísné právní regulaci,** jak to ostatně, vedle **školského zákona,** vyplývá také z **Metodických pokynů MŠMT ČR k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, dětských hřištích a v tělocvičnách.**

Tato metodická informace doporučuje postupy, které mají vést **k zajištění prevence ochrany zdraví a bezpečnosti** a dále při **užívání zařízení** na sportovištích. Ministerstvo je kromě školských zařízení **nepřímo adresuje i spolkům** vyvíjejícím činnost v oblasti sportu a jiných pohybových aktivit, provozovatelům všech podobných zařízení i jejich statutárním zástupcům. Mimo jiné se zde stanoví požadavky na vlastnosti **používaných nářadí,**

manipulaci s nimi, jejich údržbu, povinnosti, které je třeba zabezpečit pro provozování **bezpečné hrací plochy** i povinnosti provozovatele sportovních zařízení.

U každého sportovního areálu by rovněž neměl chybět zřetelně vyvěšený **návštěvní a provozní řád**.

B SPOLKOVĚ ORGANIZOVANÝ SPORT A TĚLOVÝCHOVA

Je segment determinovaný už podle znělky jen pro **spolky**, což jsou zpravidla **kluby, jednoty a svazy**, a to na podkladě zvláštní kategorie “**dobrovolného členství**”, které se stává výchozím instrumentem (podle zákona a stanov) nejen **k účasti na sportovní činnosti** vlastního členského spolku, ale také **k účasti na řízení tohoto spolku** (právo být volen do orgánů spolku a právo volit jiné do orgánů spolku apod.).

Cílem zde tedy **není dosahovat zisku** (byť i legálně může být dosažen, a také je často dosahován), ale primárně je spolkově organizovaný sport směřován (také za asistence tzv. členských příspěvků) **k uspokojování nemajetkových sportovních zájmů** svých vlastních členů, které pak jsou v hierarchii sportovních soutěží zpravidla na úrovni sportovního svazu, u části z nich selektovány do **výběru talentů** a následně **reprezentace**, kde se již dostávají majetkové – profesionální – zájmy, **za podpory z veřejných rozpočtů**.

C KOMERČNĚ PROVOZOVANÝ SPORT

Je vlastně soukromě provozovanou **úplatnou službou** v expozici **poptávky a nabídky** a v relaci **poskytovatel služby a klient**. Samozřejmě pod vlivem a tíhou takových zákonů, jako je např. **zákon na ochranu spotřebitele** apod.

I z těchto důvodů je tento segment **podroben** především režimu **zákona o obchodních korporacích**, zejména pak dále režimu **živnostenského zákona** a s ním souvisejících podzákonných předpisů.

Jimi jsou kladeny relativně **přísné limity** i na tzv. **odbornou způsobilost** poskytovatelů sportovních služeb, jakož i na **výkon** těchto sportovních služeb, které podle své povahy jsou buď **volnými živnostmi** (např. organizování soutěží) nebo **vázanými živnostmi** (např. poskytování **placených TV služeb** nebo provozování TVZ) či dokonce **koncesovanými živnostmi** (týká se jen motosportu, sportovního letectví a sportovní střelby).

Oblast tzv. “**profesionálního sportu**” je specifická tím, že ten kdo hodlá vykonávat osobně **vlastní sportovní činnost/výkon**, zpravidla ve sportovní soutěži, za předem (s pořadatelem) sjednanou nebo přislíbenou **úplatu/odměnu**, **nepotřebuje** k tomu žádné předem státní přivolení nebo **živnostenské oprávnění**. Ten kdo (ať fyzická či právnická osoba) však hodlá **najímat** či jinak **organizovat sportovní program / produkci pro jiné sportující osoby**, potřebuje k takové smluvní činnosti - nejen pro účely legality - **příslušné živnostenské oprávnění**.

2) POVINNOSTI SEGMENTŮ ŠKOLNÍHO A ORGANIZOVANÉHO SPORTU, které směřují svojí nabídkou vůči veřejnosti:

Každý z nás, tedy i **spolek**, je povinen si při své činnosti počínat tak, aby **nedocházelo ke škodám nebo k ohrožení zdraví či života**, a to na principu tzv. **generální prevence**, jak je vymezena již zmíněným **§ 2900 ObčZ**, a to pod tíhou civilní i trestní sankce za nedodržení této prevence.

Každé **sportoviště** nebo **sportovní areál** (ostatně jako každá jiná veřejná stavba) mohou být provozovány jen k tomu **konkrétnímu účelu**, pro které byly příslušným stavebním úřadem **povoleny**, resp. **kolaudovány**. V této souvislosti, pokud jde „o neobtěžující provoz hřiště“, také vlastník sportoviště nebo sportovního areálu musí dbát **protiimisních** opatření, jak jsou postavena na znění zákona.

Každé **kolaudované hřiště** musí být ve smyslu § 7 e) zákona č.115/2001 Sb. o podpoře sportu, na viditelném místě, opatřeno tzv. **Návštěvním řádem** (nezaměňovat s Provozním řádem), který vydává, **vlastník** zařízení nebo **s jeho souhlasem provozovatel** zařízení (je-li od vlastníka odlišný).

Hygienická pravidla (pro organizované soustředování osob nebo pro provoz hřišť) jsou zpravidla vymezena **dvojím způsobem**, jak to předpokládá **Zákon o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb.**

3) ZÁKLADNÍ OBECNÁ PRAVIDLA PRO SEGMENTY ORGANIZOVANÉHO SPORTU

I když **spolkový sport není státem** (viz zákon č.115/2001 Sb. o podpoře sportu) detailně **regulován**, zrovna tak **jako svazová pravidla** pro jednotlivé sportovní odvětví, tak právě **pro nedostatek této regulace**, musí každý spolek svoje **vlastní pravidla** vytvářet na podkladě vesměs **“roztroušených“** obecných pravidel”, jak jsou výbavou především již zmiňovaného ObčZ a také s vědomím ústavně garantované sdružovací svobody podle LZPS a dalších zákonů.

Exekutivní orgány (výbory a statutární zástupci) spolku musí vlastní sportovní činnost spolku a jeho provozy s tím spojené podrobně **vymezit instrukcemi**, a to v podobě **směrnic nebo řádů**, a zajistit nejen jejich **publikaci** uvnitř spolku, ale také jejich **uplatňování a realizaci** v běžné praxi.

Základní obecná **pravidla pro segmenty** organizovaného sportu **rozděluje** autor přednášky do **dvou bloků**:

- a) **Pravidla pro výkon sportovní činnosti** a
- b) **Pravidla provozu či užití sportoviště.**

4) OBČANSKOPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Každý spolek v relaci svých **stanov a řádů** (jako každá jiná soukromá právnická osoba) je **plně odpovědný** za “svůj způsob“ organizace sportu, při dodržení kaskády různých zákonů, které se vztahují na oblast sportu. Za vytváření předpokladů a podmínek pro organizování sportu (pomineme-li valnou hromadu spolku) plně odpovídá **výbor spolku** resp. **statutární zástupci** spolku, pokud jde o **operativní řízení** a dohled nad funkčností spolkem provozovaného sportovního programu a jeho **systemu**. Z toho tedy plyne, že příprava a organizace sportu ani ve spolku nemůže být stavem nahodilosti, ale plodem **systematické péče**, pravidelného ověřování, **hodnocení a kontroly**.

Autonomie sportu vs. plná odpovědnost

Problém odpovědnosti ve sportu má v zásadě **dva úhly pohledu**. Na **jedné straně** zde stojí zastánci **absolutní autonomie** sportovních vztahů na právním systému. Ti vždy argumentovali zejména tím, že sport je v podstatě „**říší**“ od práva **oddělenou**.

Druhá, početnější, skupina uznávající vztah sportu a práva nicméně připouští, že za určitých podmínek **nelze právní odpovědnost** sportovce za způsobený úraz, či dokonce smrt, **vyločit**.

I tato koncepce je ovšem **stále diferencována** do mnoha různých přístupů. Už v osmdesátých letech minulého století uváděla literatura až 40 různých teorií **vyklučujících**, nebo naopak **připouštějících**, právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz.

Všeobecná prevenční povinnost

Princip prevence podle ObčZ je jedním z nejefektivnějších mechanismů obecného práva ovlivňující i **sportovní prostředí**. Má za cíl **předcházet úrazům** při provozování sportovní činnosti. Umožňuje dosáhnout poměrně dobrých výsledků zejména tam, kde je řešení již vzniklých následků obtížné. Projevuje se např. na úrovni zvýšení **právního vědomí** subjektů sportovně právních vztahů či ve sféře **předcházení úrazům** cestou důkladnější úrazové zábrany.

Jak ukazuje i ojedinělá česká judikatura z oblasti sportovních úrazů, **soudci** vychází ve svých rozhodnutích zejména z **obecné odpovědnosti** za škodu stanovené v § 420, odst. 1 (do 31. 12. 2013). Nově pak vychází z § 2900 a násl. ObčZ od jeho účinnosti **1. 1. 2014**, když tento § zní:

„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného“

Přenesení prevenční povinnosti do pravidel a předpisů sportovních asociací

Porušení sportovního pravidla je vnímáno právě jako **porušení povinnosti** počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám. Proto také **pravidla jednotlivých sportů** v sobě většinou **obsahují prevenční povinnosti**. Například **pravidla fotbalu** stanoví, že hráči si mají počínat „**obezřetně**“.

Odkaz na obecná ustanovení ObčZ

Zpřísnění (resp. upřesnění) prevenční povinnosti přinesl i nový **ObčZ**, když § 5 stanoví, že: *„Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“* Toto ustanovení se bude bezesporu vztahovat i na všechny profesionální i rekreační sportovce.

Zároveň je třeba si uvědomit, že **odpovědnost** sportovce za způsobený **sportovní úraz** by neměla být otázkou pouze tzv. vrcholové úrovně sportu, ale spadá pod ni (a to dokonce mnohem častěji) i sportovní činnost organizovaná na různých nižších výkonnostních úrovních, popř. neorganizovaná vůbec.

Ač nejčastěji řešenou otázkou v historii propojení práva a tělovýchovného resp. sportovního prostředí byl a je **úraz** způsobený protihráči, je nutné preventivně **předcházet škodám** i v jiných oblastech.

Praktickým příkladem jsou např. **Metodické pokyny MŠMT**:

- a) **Metodický pokyn MŠMT** účinný od 1. 1. **2006** (viz příloha přednášky) **k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních**, jehož cílem je zdůraznit klíčová ustanovení těchto předpisů a **doporučit způsob postupu** při zajišťování bezpečnosti a **ochrany zdraví** při výchově a vzdělávání žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Tento pokyn byl sestavován právě s ohledem na možnou

aplikaci mimo rámec přímo řízených organizací, a proto jej podpůrně mohou užívat i ostatní školy zapsané do školského rejstříku a poskytovatelé služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou, jako např. **spolky**.

- b) **Metodický pokyn MŠMT k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, dětských hřištích a v tělocvičnách** vydaný dne 13. 12. 2007. Tato metodická informace **doporučuje postupy**, které mají vést k zajištění prevence ochrany zdraví a bezpečnosti **při užívání zařízení na sportovištích**. Ministerstvo jej kromě školských zařízení nepřímou adresuje i spolkům vyvíjejícím činnost v oblasti sportu a jiných pohybových aktivit, provozovatelům všech podobných zařízení i jejich statutárním zástupcům. Mimo jiné se zde stanoví **požadavky na vlastnosti používaných náradí**, manipulaci s nimi, jejich údržbu, povinnosti, které je třeba zabezpečit pro provozování bezpečně hrací plochy i povinnosti provozovatele sportovních zařízení.

U každého sportovního areálu by rovněž **neměl chybět** zřetelně vyvěšený **Návštěvní řád a Provozní řád**.

TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Posuzování trestněprávní odpovědnosti má tři roviny.

Tou první je teorie **absolutní sportovní imunity** vycházející ze skutečnosti, že sport je natolik **autonomní oblastí**, že není možné do tohoto systému žádným způsobem zasahovat. Jako by sportovní jednání **nepodléhalo** právnímu řádu, neboť má své vlastní mechanismy, pomocí nichž je možno vztahy uvnitř sportu regulovat.

Oproti ní stojí teorie striktního uplatňování právního řádu, v níž není brán ohled na sport jako autonomní celek a z toho vyplývá, že jakékoliv protiprávní jednání bude posuzováno **obecnými předpisy**. V případě zranění pak nebude zohledněno hledisko určitého rizika, které s sebou sportovní činnost přináší.

Třetí způsob posuzování trestní odpovědnosti je určitou **kombinací uvedených teorií** avšak bez možnosti je jednoznačně vymezit.

Role sportovních pravidel a sankční mechanismy

Kvalitní úprava sportovních pravidel je tedy **nezbytnou součástí regulace** každého druhu sportovní činnosti. Nejsou sice obecně závazná, ale pro daný sport jsou limitující a rozhodná. Upravují nejen **technické a organizační záležitosti**, ale jejich hlavním účelem je **stanovení chování sportovců**. Samozřejmě, že v praxi bude spojena trestní odpovědnost s dodržováním pravidel, ale konkrétní praktické příklady a judikatura ukazují, že základním předpokladem trestní odpovědnosti **nemusí být vždy jednání**, které pravidla porušilo. Vzhledem k postavení **obecných soudů** a dále **autonomních soudních** (rozhodčích a disciplinárních) **orgánů** a **komisí** uvnitř sportovních asociací dochází automaticky i tzv. **dvojkolejnosti trestání** sportovních deliktů.

Dělení trestněprávní odpovědnosti

Dá se říci, že na základě dosavadní praxe se **rozděluje** trestněprávní odpovědnost na **3 základní skupiny**:

- a) Trestněprávní odpovědnost **za úrazy** (téma této přednášky)
- b) Protiprávní jednání mající charakter **hospodářské trestné činnosti** (korupce a sázky)

c) Protiprávní činy **pořadatelů a návštěvníků** sportovních utkání (chuligánství, jednání ohrožující zdraví, život, bezpečnost, pořádek a majetek)

5) PRÁVNÍ RÁMEC ODPOVĚDNOSTI

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (ObčZ)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (ZP)

Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TrZ)

Zákon o specifických zdravotních službách č. 373/2011 Sb. - Zdravotní způsobilost ke vzdělávání, k tělesné výchově a sportu

Vyhláška MZ 391/2013 Sb. o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu

Metodický pokyn MŠMT účinný od 1. 1. 2006 k zajištění bezpečnosti a ochrany žáků a studentů

Metodický pokyn MŠMT k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních a v tělocvičnách vydaný dne 13. 12. 2007.

Směrnice MZ o péči při provádění tělesné výchovy, sportu a branně sportovní činnosti z roku 1981

Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení spol. uplatnění § 2958 ObčZ. Dostupná z www.nsoud.cz.

Judikatura a praxe